

**Theses Philologico-Rabbinicae Qvas In Visitatione Vernali D. XXIII. Martii
MDCCLV. In Christianeo Academico Institvenda : Hor. II-III. Postmeridiem**

Altonae: Ex Officina Christianei Academici Operis Bvrnesterianis, 1755

<https://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn1905554400>

Druck Freier Zugang

CIc-3376²(1).2

THESES PHILOLOGICO-RABBINICAE

QVAS

IN VISITATIONE VERNALI

D. XXIIII. MARTII CXCICCLV.

IN

CHRISTIANEO ACADEMICO
INSTITVENDA

PRAESIDE

IO. CHRISTOPHORO STICHT

S. S. THEOL. ET LL. OO. PROFESSORE PVBLICO

DEFENDIT

VALENTINVS FRUCHTENICHT

ELMSHORNANVS

CONTRA COMMILITONES OPPONENTES

OLAVM GERHARDVM TYCHSEN

TONDERANVM

IO. HENR. KVHFVS

ALTONANVM

IO. ANDR. REICHENBACH

OSTERVICO-HALBERSTAD.

HOR. II-III. POSTMERIDIEM.

ALTONAE

EX OFFICINA CHRISTIANEI ACADEMICI OPERIS BVRMESTERIANIS.

CIC- 3376(1)2

THESES
PHILOGICO-RABINICAE

249

IN VISITATIONE VERNALI

En Lector beneuole ! praecepta R. Iehudae Pii, quae
VALENTINVS FRVCHTENICHT, praestan-
tissimus Gymnasii nostri ciuis, elegit, ac defendenda in se
suscepit, atque latinitate donauit. Notas apposui, non ut
TE doceam, sed quo auditoribus meis vel in hoc studio-
rum genere aliqua ex parte profum. Itaque ex aequo
iudicabis, nec conatus nostros conuiciis proscindes, atque
tunc valeto.

Ex Bibliotheca
Academica
Rostochiensis
IO. HENR. R. V. S.
ALTONA
IO. ANDR. REICHENBACH
OSTERVICO - HALBERTAD.

HOR. H. III. POSTMERIDIE

ALTONA

EX OFFICINA CHRISTIANI ACADEMICI OPFIS BARMSTEDIANI.

צוואת רבי יהודה החסיד

Praecepta ¹⁾ R. Jehudae Pii.

א. אֵין לקבור שני מתים זה אצל זה
שהיו שונאים בחייהם כי אין להם
מנוחה יחד:

I. **D**uos mortuos, qui quidem viuen-
tes mutuis sese inimicitiiis pro-
sequuti sunt, alterum iuxta alterum
sepeliri non conuenit; ²⁾ quiescere
enim vna non possunt. ³⁾

A 2

II.

¹⁾ Methodus mores docendi, vt in diuersis gentibus varia fuit; IO. HENR. VRSINVS in *Analect.* sacr. cap. I. num. 15. p. 25. ita etiam iudaeorum doctores in hoc negotio non vna eademque via vti solent. Hi praecepta morum exponunt, addunt rationes, quibus dicta confirmant, atque animis inculcant. Rationes repetunt siue ab vtili, damnofo et periculoso, siue a sacris paginis, siue a subtili lusu ingenii, siue a natura et conditione ipsius rei. Illae rationes plebi, istae pio, istae sapienti, hae iuste iudicandi facultatem habenti proponuntur. Fac periculum, si potueris, et lege iudaicos morum doctores, me vera scripsisse sane videbis. Quaelibet ratio, cuius mentio iam facta est, animum excitat ad obsequium. Vulgus credit, metuit, sibi cauet a periculo, et praescripta accurate obseruat.

²⁾ Repugnat hoc officii humanitatis, quae mortuis etiam praestanda est.

³⁾ *Sepher Chafidim* fol. 58. col. 3. num. 705. seqq. edit. Sultzbac. probos homines nominat, qui vita iam defuncti, et sepulti, iuxta improbos, requiem istorum turbantes, cubare noluerunt. Ideoque *Elisa*, iam pridem sepultus, viuum reddidit vatem quendam male sanum, quum hic in istius sepulchrum, fato quodam coniceretur. *ibid.* num. 706. Adde 2. Reg. XIII, 20. 21. Argumentare ad diffidia impiorum post mortem. Hinc perfecte improbum iuxta impium inferioris gradus nec collocant. R. IVDA LEBB b. *Hillel* in *Sepher chacham lebb* fol. 26. col. 3. lin. 1. praecepto 549. At, vnde corpus examinatum iniurias sibi illatas sentit? resp. anima, *neschamah*, videt ea, quae corpori accidunt, atque huius curam gerit. *Sepher Chafidim* fol. 79. num. 1163. col. 1. 2.

ב אין לחצוב קבר ' ולהניח פתוח ' אם
אין נותנים בו המת ' מבעור יום '
ואם יניחנו פתוח עד הבוקר ' בימים
מעטים ימות אחד מבני העיר :

ג אין להשים ארון של מת על ארון
אחר שיש בו מת כבר ' ואם נעשה '
בודאי שימות א ' מבני העיר בתוך
ט ' ימים :

ד לא ינשק (ס"א לא יאחה) אחד
מילדיו כשהוא מת ' כי לא ישאר
לו ' אפילו אחד :

II. Sepulcrum non est caedendum, neque apertum relinquendum, nisi illo ipso die defunctus in isto condatur. Si vero ad crastinum vsque diem apertum illud relinquatur, intra paucos dies vnus e filiis vrbis morietur. 4)

III. Ne colloques arcam, in qua mortuus situs est, in arca alterius, in qua vita defunctus iam est reconditus. 5) Id si fiat, certum est, intra nouem dies mori aliquem ex incolis vrbis.

IIII. Nequis exosculetur (alius codex legit: nequis comprehendat) natorum suorum quemdam defunctum. 6) Nam caeterorum etiam ne vnus quidem reliquus ipsi fiet.

V.

4) Illo ipso die, quo animam exhalauit, homo sepeliendus est. MAIMON *Sepher hamitzuoth* fol. 75. col. 4. lin. 2. *praecept. affirm.* 231. Haec omnia eo tendunt, vt corpus, quod animam exhalauit, humo mox tradatur, neque isti exornando, quas ineptias etiam diuites iudaei fugiunt, plures dies impendantur. Ratio huic praecepto adiuncta, plebi dicta est. Sapientes et Cabbalistsae, qui in vocum litteris sancta arcana laboriose inuestigant, sublimiorem eius rei causam indicant. Nempe dicunt, istud eo fine fieri, ne, *sive* animae piorum, corpus insepultum ambientes a loco beatorum, *sive* animae impiorum a transmigratione in aliud corpus nascendum, vel ad vnum diem abstrahantur. *Sobar; Parafsch. Emor. fol. 88. col. 2. edit. Sulzbac.* Caeterum in doctrina de metempsychosi doctores iudaeorum mire fluctuant, quam nonnulli eorum negant, nonnulli, ne maiores suos, Pythagoram et Platonem sequentes, deserant, fati confuse affirmant. MENASSE b. ISRAËL in *Nischmath chaim*, sermone quarto cap. 6. 10. 11. *segg.* hanc opinionem suis ciuibz planius exponere, accuratius demonstrare ac contra aduersarios defendere conatur; sed frustra. Statuunt nempe tres in homine animas, quarum primam nominant animam *nephefch*, quamdiu cum corpore vnita est; secundam appellant spiritum *ruach*, qui prodit ex anima a corpore soluta; tertia est mens *neschamah*. Dicunt, illam atque istum e terra productos, atque hominibus et bestiis communes esse; hanc ab omni materia remotissimam piis a Deo immediate collatam esse, non autem improbis, nisi ad meliorem frugem relierint. *Sepher Gilgulim*, et quidem in *collectaneis* fol. 40. col. 1. *post. med.* Adde *Sobar chadafsch* fol. 16. col. 1. *post. init. edit. Venet.* Sed fol. 11. col. 4. in *med. edit. Amstelod.*

5) Romani leuem terram apprecati sunt ciuibz funere elatis, KIRCHMANN *de funer. rom. Lib. III.* p. 248. *segg.* Nos forte idem optamus; quidni iudaei idem suis praestent, ne ipsos contemnere, sed potius venerari videantur. MAIMON in *Tract. Ebbel* cap. 14. §. 16.

6) Olin licuit mortuos osculari, *Gen. L. 1.* Sed in sequente tempore omnia oscula, tribus exceptis, ob abusu, a Rabbiniis fatua sunt declarata, *Bereschith rabba*, fol. 79. col. 3. *post. init. Sect. 70. Sche-moth rabba* fol. 121. col. 4. *med. Sect. 5. edit. Francof. ad Viadrum.* Hinc omittunt liberis mortuis oscula insigere. Quid? quod ne quidem illos viuos nec in Synagoga, nec praesente Rabbino osculantur in utriusque honorem, *Sepher chesilim* fol. 26. col. 4. in *fin. num. 255.* Multo minus audent istud facere, iam praesente spiritu faciei, qui praefectus est liberis, vt animam *neschamah* istorum, corpore prius sepulto, in coelum abducatur, eamque illic nutriet, exhilaret, et coram summo Deo statutis temporibus sistat. *Ialkut chadafsch f. t. mitba* fol. 124. col. 2. 3. *num. 49. edit. Amstelod. per Vri-Weibes.*

ה כשקוברין אשה ' שהיתה אוכלת
ילדים בחייה ' אם רואים פיה פתוח
בירוע שתעשה כן אחר מותה ' שנה
אחד ' ויש למלאות פיה עפר בשוכי
ולא תזיק עוד :

ו כשמתהרין את המת ' אין מוחפכין
הרף שטיהרו עליו ' כי סכנה יש
ברכר ' שמא ימות אחד תוך ג' ימים :
צריך לראות ' שלא יקפוץ המת
אצבעות ידיו :

ח כשנושאין המת מן הבית ' יש לזהר
שלא יצא אדם ראשון :

ט

V. Si in sepelienda foemina 7), quae, dum adhuc vita fruebatur, liberos comedit 8), videatur os eius apertum, tunc satis notum est, idem illam post mortem per integrum annum facturam esse. Sed pulvere os ipsius probe repleatur 9), atque ita non amplius nocebit.

VI. In purificando mortuo ne subvertas asserem, in quo purificatio eius peracta est 10); metuendum enim, ne quis intra tres dies moriatur.

VII. Prospiciendum est, ne concludat mortuus manuum suarum digitos 11).

VIII. Cum mortuus domo est efferendus, quilibet, ne prior egrediatur, monendus est 12).

A 3

IX.

Veibes. Scriptor huius libri est R. Israël, quod in praefatione p. 1. post med. indicatur. Denique non licet osculari exanimatum filium, quia hic in poenam patris moritur, ne hic sua delicta, in innocentia commissa, nunc quoque osculo probare videatur, neque ob hanc rem etiam reliqui ipsius liberi ipsi eripiantur. *Talkut Tehillim fol. 109. col. 3. 4. num. 784. edit. Francof. ad Moen.*

7) Cur viri nulla mentio fit? resp. Mulieres praecipue ad magiam animo inclinant. *Pirke Aboth cap. 2. §. 7. Addatur ABEN ESRA ad h. l. it. COCCHEIVS ad Sanhedr. p. 277. et 395.*

8) Mulieres huius generis, harumque artem nocendi enarrat *Sepher chusidim fol. 39. col. 4. num. 464. fol. 40. col. 1. num. 464. it. fol. 37. col. 1. num. 412. fol. 57. col. 2. num. 681.*

9) Aliam huic malo medicinam parat *Talkut chadafsch fol. 108. col. 1. num. 50. et quidem talem, qua manifesta fiat illa, adhuc vivens.*

10) Ne lotionem vilipendere censeantur, qua mortuus praeparatur, ut sistatur coram summo iudice. *Minbagin et quidem germanico-indaici, fol. 67. col. 1. lin. penult. ex typographia Vri Veibes, ita: man ist das meth metaher, dierveil es soll din geben vor dem Bore, daß er soll gesaubert seyn, i. e. man waschet den Todten, weil er Reinschafft geben soll vor dem Schatzfer, alwo er gesaubert seyn muß.*

11) Ratio hic omissa est, ideo, ne sacris CHRISTI additos aperte offendant, quos sine abominatione imitari nolunt. *Schalchan Aruch et quidem Iore Deah fol. 141. col. 2. num. 178. Attamen excipiuntur Hofuden; Sepher Colbo fol. 109. col. 1. post med. f. tit. Abhodesh Sayab. Ecnim isti digitos manus dextrae interponunt digitis manus sinistrae, quo, etiam post mortem, mortui orare videantur. Iudaei autem contrahunt mortui manus in pugnos, ita, ut uterque nomen dinimum Schadui exhibeat; nempe tres ultimi digiti contracti, litteram Schin, pollex inter digitum medium et indicem positus, litteram dalet, index ipse litteram iod repraesentet. Postea dextrum brachium iuxta latus dextrum, sinistrum, iuxta sinistrum deponunt. IO. BVXTORF. Synag. ind. cap. 49. p. 699. edit. tert.*

12) Ne morem christianorum imitentur. Alia ratio suppeditatur, ne homo funus praecedens sit praeco suae virtutum, suae vitiorum mortui, cui rei angelus solummodo praefectus est. IO. ANDR. EXSENMEYER *Entdeckt Iudenth. P. I. cap. 19. p. 880.*

ט הרוחות של מתים משוטטות בעולם
לשמוע מה גזירה יצאה לעולם
ולפעמים אומרי' לחיים לבא עמדם
אם מתרצים' או הוא' או אחד מזרעו
ימות' אלא יש לומר להם' בעבור
הקב"ה איני רוצה לבא עמכם' ולא
עם מתים אחרים' ולמחר ילך על
קברם' ויחלוץ מנעליו' וישתטח על
קברו' וישביעו כמו כן' ויאמר בעבור
הקב"ה החפץ בחיים' שלא תבא
עוד אחרי' ואחר זרעי' ולא אחר
שום בר ישראל' או בת ישראל'
לא אתם' ולא שלוחכם' כי חפצי
בעה"ז' ולא באותו העולם' כן יאמר
ג"פ בלא מנעלי' וי"א ג' ימים' ויצום
אותו היום :

י לאחר שטיהרו המת' לא יניחו המת
באותו המקום שטיהרוהו' אלא
ישכיבוהו כנגד פתח הבית' לפני' מן
הכיר :

IX. Mortuorum ¹³⁾ animae terrarum circumambulant orbem, vt audiant, quid de mundo consilii capiatur. Saepius etiam viuos pelliciunt, vt secum eant ¹⁴⁾. Quibus si quis obtemperat, aut ipse, aut alius e suis liberis morietur. Respondendum potius est illis hoc modo: In nomine Dei benedicti dico vobis; neque vobiscum ibo, neque cum aliis mortuis. Sequenti vero die sepulcrum eius adeat, calceamenta exuat ¹⁵⁾, et supra sepulcrum se expandat, atque dicat: In nomine Dei benedicti, cui placet vita hominum, edico tibi: ne amplius venias ad me liberosque meos, neque ad quemuis alium filium, filiamue Israëlis, neque tu, neque ii, qui miserunt te. Placet enim mihi hic mundus, licet non solus sit, quo delecter. Ita ter dicat, exutis calceamentis, (quidam per tres dies id fieri necesse ducunt), atque hoc die ieiunet ¹⁶⁾.

X. Mortuus purificatus a sordibus in eo loco non est relinquendus, vbi purificatus fuit, sed ponendus est intra domum, e regione ianuae domus ¹⁷⁾.

XI.

- 13) Triplicis generis sunt homines, vel perfecte iusti, vel mediocriter tales, vel omnino improbi. Horum improborum spiritus in mundo continuo vagantur, quae poena ipsorum est grauissima. MENASSE b. ISRAËL *Nischmath chaim* fol. 167. col. 2. ad fin. DAV. MILLIVS in *dissertt. sel. disp.* 10. p. 409.
- 14) Spiritus enim improbi hominis post huius mortem, continuo nocendi studio flagrat, ideoque *Masfik* nominatur. *Talkut chadafek* fol. 123. col. 1. num. 18. ELIAS LEVITA GERM. in *Tisbit*, sub voce *nefek*.
- 15) Ob reuerentiam loci, et infortium ibi sepultorum; et ob grauitatem negotii iam peragendi. *Minbagim* l. c. in med.
- 16) Istius mali ominis auertendi causa ieiunium suscipiat. MAIMON *Hile. Taanijoth* cap. 1. §. 12. fol. 316. col. 2. in *Iud chafak*. edit. Amstel. Plura IO. CHRIST. WAGENSEIL in *Sota* p. 1125. ff. DAV. MILLIVS in *dissertt. select. disp.* 5. p. 164. seq.
- 17) Vt abiturienti similis sistatur.

יא ואם יש קברות בעיר לא יעברת
המת לעיר אחרת לקבור כי המתים
ששוכבים שם כועסים בו הוא
כיוון להם:

יב לא ילך אדם על קבר אחר ב' פעמים
כיום א' אלא יבקש כל רצונו ולא
ישוב עוד ער למחר:

יג אין לקבל שום דבר מן המת
בחלום:

יד אין לנדוד לו שום דבר:

טו אדם שחיה חולה וה'ה אשה אם
אומרים לאדם קבל זה הילד שיש
פה או קבל דבר אחר והוא רואה
שאין שם שום דבר אין לומר לו הן
לי ברצון כי הוא עצמו ומות אלא
יאמר איני אוכל:

טז כל הכוכה על המת יותר מרא'
אל מת אחר יבכה ג' ימים לבכי'
ז' ימים להספור ל' ימים לגיוון
ולתפורת

XI. Atque si in vrbe ipsa sepulcra ad-
sunt, non transferendus in aliam vr-
bem est mortuus, vt sepeliatur. Hac
enim de re istie quiescentes mortui,
quoniam hoc contemptui illis est,
irascuntur.

XII. Vnum sepulcrum, eodem die, dua-
bus vicibus nemo adeat, sed in preci-
bus suis exponat omne, quod deside-
rat, neque reuertatur; vsque in cra-
stinum diem 18).

XIII. In somnio nihil quicquam acci-
piendum est a mortuo 19).

XIII. Neque vlla res ei est vouenda 20).

XV. Si quis homo aegrotans (aut,
cuius par ratio, mulier) dicat cui-
dam: Prehende hunc puerum, qui
adeat; aut: accipe aliam rem; at-
que ille nullam ibi rem adesse videt;
non dicet: Da mihi, si placet; nam
ipsemet morietur; sed dicat: Non
possum 21).

XVI. Qui vita defunctum deflet magis,
quam decet, alium moriturum deflere
incipit 22). Tres dies fletui; septem
planctui; triginta abstinentis albis
vestibus,

18) Ne nimium indulgeat moerori, sed animum interea recreet. Admodum frequens est sepulcrorum vi-
sitatio. MART. GEIER de luctu ebraeorum cap. 6. §. 26. p. m. 121. f. Nec sine utilitate pera-
gitur. Ialkut chadafeh fol. 124. col. 4. num. 59. Hic ardor animi magis incenditur; preces pro fa-
lute pie defunctorum recitantur; Deus imploratur, vt abundantiam bonorum operum, a sanctis homi-
nibus peractorum, ad tumulum iam oranti conferat. Indicant hoc libri indaici precum formulas prae-
scribentes; adde IO. ANDR. EISENMENGER. l. c. P. II. p. 277. ff.

19) Ne detrimentum capias. vid. not. 13. et 14.

20) Soli Deo vota sunt nuncupanda. Ps. LVI. 13. At, iudaeorum superstitio seu potius effrenata mens eo
dementiae prorupit, vt etiam mortuos voto et suffitu sibi obstringeret, eo fine, vt arcana ab his sibi
reuelarentur. IO. HENR. OTHO. Lex. Philolog. p. 497. f.

21) Ne imagines in acriter aegrotantis anima iam turbatae confirmantur, sed potius infringantur.

22) Haec clarius cognosces ex IO. CHR. WAGENSEIL. Sota p. 338. Enarrat enim, matrem filium
vita

ולתספורת' ומכאן ואילך' אמר-

הקב"ה' אם אתה רחמני יותר

ממני:

י' לא יבנה אדם בית של אבנים' אלא

יקנה:

יח' ואם בנה' לא ידור בו ימים' כי הוא'

או בניו ימותו' אלא ימכרו' ושל

עץ' ספק:

יט' לא יבנה אדם בית על קרקע' שלא

עמד בו בנק מעולם:

כ' ואם הוא אינו רוצה להניחו פניו' אז

לא ישב בו שנה תמימה:

כא' לא יעשה אדם מרחץ בתוך ביתו'

ואם יעשה' הבית יחרב' אא"כ

עושהו לרחוץ רבים בו:

כב' לא יעשה אדם ביתו גבוה מבית

הכנסת:

כג'

vestibus, et rasurae dandi sunt ²³⁾.

Et si ab hoc tempore ulterius perrexeris, tunc dicit Deus sanctus benedictus: Num tu misericors es magis, quam ego?

XVII. Ne quis domum ex lapidibus extruat, sed emat.

XVIII. Si vero extruxerit, per integrum tamen annum in illa non habitabit. Aut enim ille ipse, aut filii ipsius morientur; sed vendat illam. De exstructa ex ligno adhuc dubium est.

XIX. Ne quis extruat domum in eo fundo, in quo antea nunquam aedificium exstructum fuit.

XX. Et si vacuum illud relinquere minus ipsi placet, tunc per integrum annum in domo illa non habitabit.

XXI. Ne quis extruat balneum in aedibus suis. Quod si fecerit, domus devastabitur. Alia autem est ratio, si illud eo fine extruxerit, ut multi in illo lauentur ²⁴⁾.

XXII. Ne quis domum suam altiore faciat Synagoga ²⁵⁾.

XXIII.

vita defunctum sine intermissione deplorassee; quendam magistrum populi iudaici hoc audissee, ac matris praedixisse, fore, ut liberi ipsius superstites non ita multo post moriantur. Quod etiam factum est. Verior haec est ratio: ne nimio dolore divinum regimen criminis accusare videantur.

23) Io. Buxtorf. *Synag. ind.* p. 706. *seq.*

24) Hoc praeceptum, et quatuor illa, quae sequuntur iudaeis frugalitatem commendant; ne facultates luxuriose dilapident, aes alienum sibi contrahant, et damno suo, licet fero, sapiant. En! aliam rationem: in extruendo nouo aedificio iudaeum oportet relinquere partem domus imperfectam, cuius ad spectu de templo diruto moneatur. *Sepher Colbo fol. 108. col. 1. seq.* Hoc non requiritur in domo a Cuthaeis emta.

25) Eam nempe, quae in vicinia Synagogae est. Reuerentia debetur Synagogae; ideoque emineat supra caeteras ciuitatis structuras. *CAMP. VITRINGA in Synag. veter. Libr. I. Part. I. cap. II. §. 1. p. 213. edit. Franeg.*

כג לא יסתום אדם חלון או פתח
לגמרי' שלא יזיקו חשדים' כי לרכן
לצאת בו' אלא ינקוב נקב קטן בו:

כד לא יבנה אדם ביתו ולשנות בית
מדרשו' כי הוא קודש היה:

כה לא ישא אדם בת אחיו' או בת
אחותו:

כו לא ישא אשה ששמה כשם אמו' או
שמו כשם חמיו:

כז ואם נשאה' ישנה שם האחד' אולי
יש תקוה:

כח ב' בני אדם ששמותיהן שוים' לא
יזדווגו יחד בלדניהן (ס"א לא יעשו
נשואים

XXIII. Ne quis fenestellas, atque ianuas
omnino obturet, vt ne noceant mali
spiritus: nam per istas transire solent.
Aperiat igitur in illis paruulum aliquod
foramen 26).

XXIII. Ne quis aedificet domum suam
hac ratione, vt musarum sedem, quae
in ista est, tollat, eamque ad oecono-
micum vsum adhibeat. Haec enim
sancta est 27).

XXV. Ne quis matrimonium contra-
hat cum filia fratris sui, aut sororis
suae 28).

XXVI. Ne quis tori consortem sibi iun-
gat mulierem, cuius nomen idem est,
ac nomen matris socrusue suae 29).

XXVII. Si vero talem iam duxerit in ma-
trimonium, alterutra nomen mutet,
et tunc fortassis spes est.

XXVIII. Duo homines, homines cuius-
vis sortis, quorum nomina sunt eadem,
matrimonium ne contrahant mutuuum
inter liberos suos (alius codex legit:

B

Ne

26) Facilius purgaueris Augiae stabulum, quam iudaeorum doctrinam de *Schedim* daemonibus accurate exposueris. Interea hanc rem satis copiose tractat IO. ANDR. EISENMENGER l. c. *Part. II. cap. 8. tot.* et de habitatione ipsorum pag. 449. Rectius dixeris, aëris salubritatem requirere, hoc ita fieri.

27) In peragendis bonis operibus ascendendum, non descendendum est. Iustum ac pium est, e domo, in qua habitas, exstruere Synagogam, et e Synagoga Phrontisterium *Beth medrasch* seu sedem musarum altiora discendum; at, iniquum est, phrontisterium conuertere in Synagogam atque hanc in domum communis usus. *Arba Turim P. I. f. Orach chaim, sect. beth hakkenseth fol. 29. col. 2. num. 153.* edit. Hanov. MAIMON Hilc. *Tepbill. cap. 15. §. 14.*

28) In contrahendis matrimoniis sequuntur praescriptum Mosis, et constitutiones maiorum suorum, qui in hac re plura prohibent, quae a Mose minus interdicta fuerant. IO. SELDENVS in *iur. nat. et gent. iuxta disciplinam ebr. Libr. 5. cap. 10. p. 616. f.* Atque haec eo magis, quoniam cessante politia iudaeorum, causas matrimoniales ad ius civile metiuntur, nisi singulari priuilegio ornati fiant. CASP. ZIEGLER in *disp. de iuribus iudaeorum Witteb. 1684. cap. 1. §. 7.*

29) Alioquin facile aduocat socrum in locum uxoris, quod nefas.

נשואים לשני ולדיון יחד) וזו ספק

אם לזרעו או לכל אדם:

Ne constituent desponsationes inter duos liberos suos vna) sed dubium hic est, vtrum hoc pertineat ad consanguineos, an ad quosvis alios homines.

כט ולא ישא ב' אחים לשתי אחיות:

XXIX. Neque duo fratres duas sorores in matrimonium ducant.

ל לא ישא אדם ב' אחיות זו אחר זו

ודווקא לזרעו כן מצאתי ומסתמא ב'

אחים לב' אחיות ג' לזרעו:

XXX. Ne quis duas sorores, alteram post alteram ducat, praecipue ortas ex eodem semine. Sic inveni. Atque duo fratres prorsus ne ducant duas sorores, pariter ex eodem semine ortas.

לא לא ישא ב' אחים אשה ובתה:

XXXI. Duobus fratribus ne nubant mater ac filia eius.

לב ולא ינשאו ב' אחיות לאב ולבנו:

XXXII. Neque ducantur duae sorores a patre et filio.

לג לא יתחתן אדם ב' פעמים עם

חבירו בן ובת' בת ובן:

XXXIII. Nemo affinitatem bis ineat cum eo, quocum ipsi commercium intercedit, ita vt copulet filium cum filia, filiam cum filio.

לד לא ישבו (ס"א לא ישא) ב'

חורגים שקורין שט"ף קינדר זה

את זה לא בת האשה לבנו של

אשה או להפך:

XXXIII. Ne habitent vna (alius codex legit: matrimonio ne iungantur) duo priuigni, qui vocantur STIEFKINDER, ita, ut filia uxoris iungatur filio mariti, et vice versa 30).

לה לא יעשה נשואים לשני ולדיון יחד

כי לא יצליחו:

XXXV. Desponsationes duorum liberos ne fiant simul: nulla enim prosperitate fruuntur.

XXXVI.

30) Ea praecepta, quae a numero XXVIII usque ad XXXIII. traduntur, rationes easdem repetunt ex nota 28) paullo antea praescripta.

לו ב' חופות בשבת אחד אחד מהם
יעני' או ילך בחולה או ימות:

לו שלא יצור צבי לחופה כי צבי
לחופה צרה יצור:

לו אחים נשואים לא ידורו בעיר אחד
יחד וסימן לדבר כי ישבו אחים
יחדו וגו':

לט ג' בעלי בתים לא ידורו בבית
אחד כי אחד מהם יעני' או ימות
כ"ש ד' או ה':

מ לא יעשה חבירו סנדק לשני בנוי
אלא אם כן מת דאחד:

מא לא יניח אדם מלוקק עם אשתו
לילה שמבלה בה:

מב

XXXVI. Nec duae in vna hebdomade
nuptiae duorum liberorum instituen-
dae sunt; etenim siue vna earum affli-
getur, siue in captiuitatem ibit, siue
moriatur ³¹⁾.

XXXVII. Ne quis venetur capream pro-
pter nuptias: calamitates enim annun-
tiat caprea, ob nuptias in venatione
capta ³²⁾.

XXXVIII. Fratres desponsati non habi-
tando in vna eademque vrbe, quo re-
ferendum illud: Cum habitabunt fra-
tres vna. cet. ³³⁾.

XXXIX. Tres heri in vna domo non
habitabunt: alter enim eorum affli-
getur, aut morietur. Quanto magis
quatuor, aut quinque.

XL. Ne quis constituat sodalem suum
duorum liberorum suorum suscepto-
rem. Id si fecerit, alter eorum mo-
rietur ³⁴⁾.

XLI. Ne intermittat maritus, se cum
uxore sua coniungere ea nocte, qua se
lauauit.

B 2

XLII.

31) Quaere ex iudaeis huius rei causam, tunc respondebunt: a multis retro saeculis observatum esse, si pater duobus liberis in vna hebdomade nuptias parauerit, hos factos fuisse infelicitissimos, ideoque huic rei cautum esse hoc praecepto. Sed forte ratio oeconomica huic rei subest.

32) Nempe vt caro ipsius in epulis nuptialibus adhibeatur. Ad enitandum luxum et offendiculum; quoniam pauperiores eiusmodi cibis opiparis suas nuptias exornare nequeunt; ideoque ipso hilaritatis die se miseros esse credunt.

33) Ad hoc nemo fere iudaeorum sese componit, nisi qui supra modum conscientiae indulget erroneae. Etenim Dent. XXV, 5. vt fratris, sine prole defuncti, uxorem ducat, fratri plane non est metuendum. Namque in litteris, conditiones sponaliorum explicantibus, uxori fratris *Star chalizah* gratis iam promittitur. *Sepher Nachalath Schibbah* f. libellus formularum contractuum iudaicarum, fol. 45. post med. seqq. it. fol. 50. med. edit. Furth. 1736. 4to.

34) Ne alios contemnat, dum hoc graue munus vni solum modo confert. Aliam rationem lege apud Io. Buxtorff. l. c. p. 101.

מב האומר הך שחוק או ליצנות או
 הך גיוס לעשות כך וכך אפילו
 אמר פעם אחד צריך שיעשה כך
 קורם מות:

XLII. Qui dicit per iocum, aut irrisio-
 nem, aut ludibrium: Faciam hoc,
 vel illud; etiam si vna tantum vice
 id dixerit, efficiendum tamen ei
 hoc est ante, quam supremum diem
 obeat 35).

מנ לא ילך אדם מביתו לדרך ויחזור
 לביתו אם שכח איזה דבר רק
 יעמוד לפני הבית לשאול מה
 שצריך:

XLIII. Quicunque domo egressus, atque
 rei oblitus fuerit, quaeque illa demum
 sit; is neutiquam reuertatur, sed
 consistat ante domum, postuletque id,
 quo opus est 36).

מד לא ימשח אדם מנעליו ביום
 שדעתו לילך לדרך:

XLIII. Nequis perungat calceos suos
 eo die, quo iter ingredi secum con-
 stituit.

מה לא ישב על עגלה שעומדת
 בספינה:

XLV. Nemo sedeat in plauastro in naui
 constituto.

מו וכן לא ירכב על הסוס כשהוא
 עומד בתוך הספינה:

XLVI. Pari modo equo ne quis infideat
 in media naui.

מו וי"א אף על דף שבולט מהספינה
 לא ישב:

XLVII. Dicunt etiam quidam, cau-
 dum sibi esse ab affere a naue promi-
 nente 37).

מח לא ישחוט אדם אוזים בשבת:

XLVIII. Anseres mense Schebhat non
 sunt mactandi.

XLIX.

מט

35) Prudentiam ac severitatem ab homine requirunt morum doctores iudaici. R. I. BADRESCHITAE *Bechinat olani* §. 7. p. 33. edit. Lugd. Bat. 1650. 8. praesertim in nuncupandis votis, quae res sunt maioris momenti; ob quae synedrium occisum est, quoniam ista parvi aestimauerat. *Echa rabbathi fol. 73. col. 2 med.*

36) Dum domo exeunt, preces fundunt, vt Deus suis negotiis benedicat. Si itaque mox redirent, negotiis nec susceptis nec peractis, eadem preces recitandae ac repetendae essent; at, hoc facto, priores irritae fierent, quod nefas. Ideo ante fores expectant. Colligendum hoc est ex precibus, quibus singulos cibos consecrant; nam consecratione semel rite peracta, haec minime repetenda est in eodem cibo; id quod libri precandi formulas praescribentes copiose produunt.

37) Haec cum periculo coniuncta sunt; et homines admonent, quo omnia satis mature ac prouide suscipiant.

מט ויש משפחה שמונעים זה בטבת, ועיקר הוא בשבט: XLIX. Quidam etiam mense Thebhet hoc fieri prohibent. Sed firma stat sententia de mense Schebhat 38).

נ אווא או תרנגול או כל דבר חי הכופה קערה או כלי אחר יש לשחוט אותה מיד: L. Anser, gallus gallinaceus, et quoduis aliud animal viuens, scutellam frangens, aut vas quoddam aliud, mactetur extemplo 39).

נא פרה אשר תלד ב' אגלים יחד או כל דבר שאינו רגיל להיות כגון תרנגולת ב' בצים ביום א' יש לשחוט מיד: LI. Vacca, duo vitulos vna proiciens, aut quoduis animal, quod alias hoc facere minus solet, e. g. gallina, duo oua vno die pariens, statim mactetur.

נב וכן אילן העושה פירות ב' פעמים בשנה אחת יש לקצצו מיד ואין להניחו כלל: LII. Ita quoque arbor, bis vno anno fructus producens, statim succidenda, nec prorsus relinquenda est in loco suo 40).

נג אילן העושה פירות אין לקצוץ אותו: LIII. Arbor frugifera non est succidenda 41).

נה

B 3

LV.

38) Nam metuendum, ne rex anserum, qui fingitur, corripitur et mactetur; quo facto, mactatori intra breue tempus moriendum est. Nihilominus mactare solent in hisce mensibus anseres, sed remittunt mactatori siue iecur, siue pedem anseris, et salua tunc res est. Dicis: idem verendum esse in reliquis anni mensibus. Respondent: istum metum tunc cessare. Alia ergo, et forte haec ratio, subest: anseres istis mensibus macilentae omnis gignendis operam dant, ideoque pinguior vtilitas ex his percipitur. Io. Buxtorff. l. c. p. 387.

39) Ne noxam amplius afferat hero et vicinis, quibus dimidium damni restituendum, Baba Kama cap. 2. §. 1.

40) Incipit natura harum rerum errare ac perverse agere, ideoque iudaeis, vt immundae, interdictae sunt. Nequis itaque corruptionem et immunditiam sibi ex iisdem facile contrahat, mox sunt remouendae istae res. Zeror hammor fol. 95. col. 4. Excipe arbores per naturam bis in anno fructus proferentes. Maimon Tract. Schmitta weibol cap. 7. §. 5.

41) SCHICKARD in iure regio; cui adde not. I. B. CARPZOVII cap. 5. Theorem 18 p. 373. f.

כר לא יושב מתכבא זרעו אוצר
בחפירת קרקע' על הזוקר' כי יפסיד:

LIIII. Nemo retineat e pronentu semen-
tis suae diuitias in effossa fouea agri,
vsque ad annonae caritatem. Etenim
damnum accipiet 42).

נה לא יכתוב אדם על ספר' שלי הוא'
אלא יכתוב אדם שמו' בלי שלי
הוא':

LV. Ne inscribas libro: Hic liber meus
est, sed nomen scribe, non additis
verbis: meus est 43).

נו לא יגלח אדם הראש' ולא הזקן
בר'ח':

LVI. Ne quis tondeat caput, barbamue
die interlunii.

נו וכן לא יטול צפרנים בר'ח':

LVII. Sic quoque vngues nemo refecet
die interlunii 44).

נח לא ירוץ אדם תנור וכירים' שאופים
בו' להשתמש באותו מקום' אלא
יניח אותו' לתקן שנית' כי סכנה
גדולה' כל עושה אלה':

LVIII. Nemo fornacem destruat, aut
focum, vbi cibus paratur, ideo, vt
ad aliam rem his locis vtatur; sed
relinquat vtrumque in suo loco, atque
reparet. Omnes enim, qui hoc fa-
ciunt, in magno sunt periculo 45).

נט תרנגולת' שקוראה כמו התנגול'
ישחטנה מיד:

LIX. Gallina, quae instar galli cantat,
mactanda est extemplo.

LX.

ס

42) Interdicta quidem est foeneratio iudaeis, quam inter se minus exerceant. Dent. XXIII, 19. At-
tamen, dum alter alterius opibus carere nequit, ea foenerationis via ingrediuntur, quae spontanei
doni speciem prae se fert. *Nachalath Schibbath fol. 62. col. 2. seqq.*

43) Impii est, sibi soli res tribuere, aliis exclusis. *Pirke Aboth cap. 5. §. 10.*

44) Aliae sunt consuetudines iudaeorum qui Germaniam et Poloniam, aliae, qui Hispaniam et Italiam
incolunt; quin, nec eadem prouincia easdem consuetudines per omnia obseruat. Hinc alii vngues
et crines diebus interlunii abscindunt, alii minus; sicut inter nos nonnulli hoc intermittunt ex
praescripto calendarii. I. Buxtorf. l. c. cap. 2. p. 8. LEO MYTINENSIS de cerem. et
consuetud. hodie inter iudaeos receptis P. I. cap. I.

45) Hoc periculum ipsis imminet a daemonibus. *Schedim*, qui in immutationem domus, huiusque
partium non consentiunt, ne consuetas sedes amittant. *Ialkut chadusch fol. 108. col. 1.*
num. 51.

ס וכן כל דבר שינוי יסירנו מן הבית: LX. Et sic omnis res, a natura sua degenerans, ex domo submouenda est ⁴⁶⁾.

סא לא יקרא איש מורעו את בנו יהודה ולא שמואל: LXI. Nemo nominet filium, ex femine suo ortum, neque Jehudam, neque Eleasarum ⁴⁷⁾.

סב לא ידור רב ביה"ל לבורג' כי לא יארוך ימים שם: LXII. Non habitabit magister Heilburgi; non enim prolongabit ibi dies.

סג לא ידור כהן ברעגנשבורג' ולא אלעזר: LXIII. Non habitabit sacerdos Ratisbonae, neque alius quisquam, cui nomen est Eleasar ⁴⁸⁾.

סד לא ידור איש ואשה באויגשבוג: LXIII. Nullus vir, atque nulla mulier habitabit Augustae Vindelicorum ⁴⁹⁾.

סה אשה מורעו שילרה לא תאכל פעם ראשונה תרנגולת: LXV. Mulier, quae modo parturiuit, non edet gallinam prius, quam alium cibum sumserit.

סו לא יגדל אדם עגלים הנולדים מבהמותיו: LXVI. Nemo educabit vitulos, a suo ipsius pecore editos.

סז לא ישיב אדם תרנגולת על בצים לגדל אפרוחים: LXVII. Ne quis gallinam imponat ouis, ad educandos pullos ⁵⁰⁾.

סח

LXVIII.

⁴⁶⁾ Vide, quae iam dicta sunt ad not. 40).

⁴⁷⁾ Dum inuenimus, iudeos ubique terrarum filiis suis in circumcissione nomen Iudae et Samuelis imponere; merito concludimus, hoc praeceptum ad solos filios R. Iehudae Chafid pertinere, cuius pater Samuel nominatus fuit; qui ambo probi viri fuisse dicuntur. Itaque nulli posterorum suorum hifce nominibus exornentur; ne sancta ipsorum memoria deleatur, si qui horum degeneres forte futuri essent. *Sepher chafidim fol. 77. num. 1103.*

⁴⁸⁾ Ex eadem causa; quam multa experientia confirmatam esse asserunt.

⁴⁹⁾ Ob crebras calamitates ibi perpeffas, et ob singulare signum ab ipsis gerendum in vestibus, quo a ciuibus dignosci queant. *CASP. ZIEGLER, l. c. cap. 2. §. 4.*

⁵⁰⁾ Ne rei pecunariae intentus animo, studii legis obliuiscatur, ex quo neglectu maxima mala ipsi enascuntur. *Pirke Aboth cap. 3. §. 17. ID. BVXTORF. in florileg. ebraico. f. tit. lex p. 153. Plura ap. MAIMON. in Talmud Torab cap. 1. §. 1. seqq.*

סח לא יגרל אדם בלורית' כי הוא עין כלילי: LXVIII. Ne quis occipitis alat comam; nam piaculum est maximum 51).

סט אשה שהתחילה להניק בנה תתחיל להניקה ברה של שמאל: LXIX. Mulier, natum suum lactare incipiens, finistram ei primo praebebit mammam 52).

ע איש בארץ שוואכין לא יגרל גערים שיזכו לשיבוך: LXX. Nemo in Sueuia ita educare potest pueros, vt ad altiora addiscenda idonei fiant 53).

51) Belorith f. coma est caesaries in occipite nutrita, capillis in sinapite detonsis. Ita se ornare velle, iudaeis extremo est dedecori, quoniam mores gentilium, quos christianos dicunt, aperte imitantur. *Sepher Musaph baaruch fol. 28. col. 2. post init. Col-bo fol. 109. col. 1. post med. MAIMON de idololatr. cap. 11. §. 2. Adde notas Dionysii Vossii ad h. l.*

52) Hae ratione facilius admouebit et tractabit infantem.

53) Forfitan fidem habent fatuo illi dictorio de Sueuis, satis noto. Tantum in gratiam auditorum, quibus scripta rabbinica non omnino sordent.

LXVIII. Ne quis comam;
סח לא יגדל אדם בלורית כי הוא ען
כלילי: nam piaculum (וי).

LXIX. Mulier lactare in-
סט אשה שהתחילה להניק בנה
תחיל להניקה ברה של שמאל: cipo mmo praebebit

LXX. Nemo potest idon-
ע איש בארץ שוואבין לא יגדל נערים
שיזכו לשיבו: eua ita educare
altiora addiscenda

51) Belorith f. coma est caefaries in occipite nutrita,
iudaeis extremo est dedecori, quoniam mores
Sepher Musaph haaruch fol. 28. col. 2. post
de idololatr. cap. 11. §. 2. Adde notas Dis

52) Hac ratione facilius admonebit et tractabit

53) Forfitan fidem habent fatuo illi dicterio
bus scripta rabbinica non omnino sord

to. Tantum in gratiam auditorum, qui-

